

СТАНОВИЩЕ

за дисертация на тема:

„Развитие на силните страни в детско-юношеска възраст“

Автор: ТАНЯ СТЕФАНОВА ИЛИЕВА

докторант към Катедра „Психология“ в ПУ „Паисий Хилендарски“

за присъждане на образователна и научна степен “доктор”

**Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни
науки, Професионално направление: 3.2. Психология**

Докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“

Получени материали: дисертационен труд, автореферат

Научен ръководител:

ДОЦ. Д-Р КИРИЛКА СИМЕОНОВА ТАГАРЕВА

1. Общо описание на представените материали

Със заповед на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема **„Развитие на силните страни в детско-юношеска възраст“** за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма

„Педагогическа и възрастова психология. Автор на дисертационния труд е Таня Илиева – докторант към катедра „Психология“ с научен ръководител доц.д-р Кирилка Тагарева от ПУ“Паисий Хилендарски“.

Представеният от Таня Илиева комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Авторът на дисертационния труд е докторант по педагогическа и възрастова психология към катедра “Психология” при Педагогически факултет на ПУ „Паисий Хилендарски”. Професионалният опит на Таня Илиева е респектиращ. Образователната и професионалната ѝ компетентност включва преподавателска, експертна, проектна и научна дейност в областта на училищното образование, публичната администрация, както и участие, оценяване и управление на проекти, и редица други активности.

Авторката е коректен и прецизен изследовател, който успява да верифицира професионалния си опит в полезен научен продукт, осигуряващ инструмент за практическа работа.

Депозираната документация е изрядна и отговаряща на всички критерии по смисъла на процедурата за провеждане на настоящата защита. Информацията от автобиографията на Таня Илиева свидетелства за един поетапно и достойно вървян път за професионална реализация в областта на психологията.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Представеният за рецензиране труд несъмнено попада в изследователския профил на педагогическата и възрастовата психология, наситена с много постижения, но и с много дискусии и все още нерешени въпроси. Точно този научен статут генерира изключителната проблемност на някои теми, сред които тази за тъй наречените „силни страни“ на характера и алгоритъма за прилагане на специално разработени активности и задачи, целящи развитието им в юношеска възраст.

Темата е актуална, защото е свързана с предизвикателството да се търси аргументиран отговор както за подрастващите в прехода, така и за техните родители и институцията училище. Този отговор иманентно класификация на измеримите аспекти на добродетелите и морала, както и разработване и прилагане на адекватен инструментариум за измерването им.

От друга страна, значимостта се обуславя и от недостига на научни изследвания и подходи, които се занимават с проблемите на формирането на т.нар. “силни страни“ чрез провеждане на формиращ квази-експеримент, успешно реализиран и описан в дисертационния труд.

4. Познаване на проблема

Изследователският фокус е актуален, интересен и категорично дисертабилен. Заявката откликва на злободневен за времето ни образователен и социален проблем, различен в специфичния ракурс на насочването на вниманието към това, през което преминава детето в прехода към зрелостта и проявяването на разбиране и съпричастност към проблемите, с които се сблъсква.

Дисертантката демонстрира задълбочено познаване на теорията по проблемите и несъмнени умения за анализиране и обобщаване на научен

текст. Отлично впечатление прави систематизацията на теориите и измерваните величини.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд. Методика на изследването

Дисертационният труд е с обем 214 страници и се състои от увод, три глави, заключение, приноси, списък на използваната литература и приложения. Първа глава представя теоретичен анализ на изследвания проблем в четири направления. Във втора глава е описана организацията на емпиричното изследване. Трета глава представя получените данни, обяснение и обсъждане на резултатите от изследването. Списъкът на използваната литература включва 205 броя източника на български и английски език. Дисертацията съдържа 106 броя таблици и 40 броя фигури.

Преценявам теоретичната база на разработката като академична, адекватна на проблематиката и достатъчно иновативна. Синтезирано и интелигентно, уводният текст много добре разкрива мотивацията и замисъла на изследователските усилия на докторанта и необходимостта от по-задълбочено проучване на силните страни на характера като специфични, измерими аспекти на добродетелите, определени като „психологически съставки – процеси или механизми – които определят добродетелите“.

Ясно формулираните цел, задачи и водещи хипотези на цялостния дисертационен труд още в началото формират очакване от страна на читателя действително да научи повече относно полезността на конструкцията на силните качества на характера за обяснение други аспекти на човешкото функциониране като благополучие,

училищни/академични постижения, положителен трудов опит, удовлетвореност от живота.

Първата основна глава има аналитико-интерпретативен характер. Таня Илиева е разчела не само правилно, но и задълбочено логиката на утвърдени в социалните науки подходи за обяснение на силните страни на характера. Анализът на теориите се отличава с комплексност, умело постигната посредством разкриване на сходствата и различията във визията на философските, психологичните и системните модели – с детайлизирано представяне на техните разновидности.

Логичният извод от анализа, представен в първа глава е необходимостта от създаването на програма, която да се фокусира върху професионалната намеса и програма за стимулиране на уменията на учениците, за да се постигне положителна промяна във възпитанието на децата.

Особено ценен параграф от труда е представената развиваща програма, влияеща върху формирането на силните страни на характера в детско-юношеска възраст. За проследяване на относителния принос на развиващата програма е проведен специален формиращ квази-експеримент, в който участват две групи деца - ученици от два шести класа в средно училище в гр. Пловдив: една експериментална група (ЕГ) от 18 деца и една контролна група (КГ) от 13 деца. С децата от ЕГ са проведени 13 извънучебни занятия от програма за развитие на силните страни на характера, а децата от КГ продължаваха да се обучават в редовната си програма в училище.

Програмата за интервенция има голямо значение за практиката при възпитаването на децата. Развиващата програма за силните страни на характера може да се използва в различни случаи: за обучение на деца в

извънкласни дейности в училище, за обучение на деца в семейна среда за развитие на силни страни на характера, за обучение на деца с проблемно поведение. Изградена е от изследователя така, че образователният персонал и родителите да могат да споделят гледните си точки.

Определено считам, че теоретичната рамка на дисертационния труд обогатява модела на изследването, завишавайки евристичния му потенциал. Оценявам тази систематична концептуализация като принос към теорията, практиката и методиката на в психологичната наука.

Втората основна глава представя работата на докторанта по извършеното емпирично изследване. За проверка на издигнатите хипотези на изследването е представен дизайн, състоящ се от две фази. В първа фаза се диагностицира текущото ниво на силните страни на характера на деца на възраст 11 – 17 години, а във втора фаза емпирично се тества специално разработена Развиваща програма за силните страни. Основна цел е и да се оцени ефектът ѝ върху изследваните лица чрез формиращ квази-експеримент.

Проучването използва интегрирани качествени и количествени методи, за да опише и изследва различните силни страни на характера и следи за възможните ефекти върху поведението на подрастващите.

Изводът ми по отношение на методологията на емпиричното проучване е, че моделът на изследването е описан прецизно, детайлно и цялостно. Предметът, обектът, целта и задачите са недвусмислено и точно формулирани. Проверката на заложените хипотези е осъществена посредством адекватен методически инструментариум.

Третата основна глава верифицира резултатите от емпиричното изследване чрез извеждане на описателна статистика, психометрична обработка на приложените инструменти и проверка на тяхната

надеждност; проучване влиянието на социо-демографските фактори върху нивата на изследваните конструкти чрез серия еднофакторни дисперсионни анализи и т-тест, U-тест на Mann-Whitney, знаков тест (критерий на знаците z) и знаково-рангов тест на Wilcoxon (критерий TΔ).

По отношение на качествените и количествените качества на дисертационния труд считам, че дисертантката е изпълнила минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 на ЗРАСРБ и съответно по чл.24, ал. 1 на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените публикации са свързани с темата на дисертацията и демонстрират изследователска ерудиция. Авторефератът синтезирано и точно отразява съдържанието на дисертационния труд.

Считам че по отношение на процедурата и качеството на представената научна продукция не се регистрират нарушения. Дисертационният труд е оригинална научна разработка с несъмнени достойнства.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Като приемам приносите, формулирани от докторантката, намирам основание да акцентирам върху най-значимите:

1. Аналитично е систематизирано психологичното познание по темата за изследователските традиции, перспективи и подходи към силните страни на характера, както и механизмите им на функциониране.

2. Категориално и понятийно са прецизирани множеството фактори за усилване на силните страни на характера. Създадена и апробирана е развиваща програма за усилване на силните страни на характера чрез формиращ експеримент.

3. Коректно е конструиран дизайнът на емпиричното проучване, смислено аргументиран и адекватно реализиран с подходящо подбрана методика за осъществяване на организацията и провеждането на изследователските процедури.

4. Демонстриран е професионално формиран висок потенциал при прилагането на диагностичния инструментариум за проверка на заложените хипотези, което е индикатор за постигната научна компетентност от страна на докторанта.

5. Като най-креативен аспект и ценен принос към приложната страна на психологичното познание приемам предложениия творчески конструиран модел за иновативни практически решения при работа с деца в ранна юношеска възраст за стимулиране на развитието на силните страни на характера им.

6. Разработената програма за практически занятия е ценен инструмент за работа с деца с проблемно поведение с практически потенциал.

7. Бележки, въпроси, препоръки.

С цел популяризиране на дисертационния труд, препоръчвам той да бъде издаден като книга, тъй като ще бъде полезен за широк кръг специалисти в сферата на психология на развитието и педагогическата психология.

Заключение.

На основата на гореизложения анализ на дисертацията на Таня Илиева на тема „*Развитие на силните страни в детско-юношеска възраст*“, давам своята ПОЛОЖИТЕЛНА оценка за труда и убедено препоръчвам на уважаемото Научно жури да присъди на Таня Илиева,

докторант към Катедра „ПСИХОЛОГИЯ“ във ПУ „Паисий Хилендарски“
образователната и научна степен “доктор” в Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление: 3.2.Психология – Педагогическа и възрастова психология.

10.07. 2022 г.

Подпис:

гр. В.Търново

/проф.д-р/ Велислава Чавдарова